

της Χ. Μαρβάκη*

εξελίξεις στη νοσηλευτική έρευνα

Είναι γνωστό ότι το κύρος της Νοσηλευτικής, μέχρι πρόσφατα, βασιζόταν στην παράδοση, γι' αυτό και η Νοσηλευτική παρέμεινε στάσιμη ως επάγγελμα υγείας. Ωστόσο οι δημογραφικές μεταβολές, η σύγχρονη οργάνωση των υπηρεσιών υγείας και οι αλματώδεις τεχνολογικές και κοινωνικές αλλαγές δημιούργησαν συνθήκες, ώστε η προσφυγή στην παράδοση να αποτελεί, σήμερα, απαρχαιωμένη και αναποτελεσματική μέθοδο. Αντίθετα, η έρευνα έχει γίνει

να αποδείξει τα θετικά αποτελέσματα που είχε η εφαρμογή της βασικής νοσηλευτικής και των βασικών μέτρων υγιεινής στην μείωση της συχνότητας των λοιμώξεων και της θνησιμότητας.

Η μεγάλη αυτή νοσηλευτική φυσιογνωμία χάραξε το δρόμο για τη θεμελίωση και συστηματοποίηση της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας σε επιστημονικές βάσεις και δεδομένα. Όμως, αυτό το πνεύμα αναζήτησης και αφοσίωσης στην

Σκοπός της νοσηλευτικής έρευνας είναι και η συνεχής βελτίωση της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας προς όφελος των αρρώστων αλλά και των ίδιων των νοσηλευτών.

ανάγκη ζωτικής σημασίας για την επιβίωση του επαγγέλματος της νοσηλευτικής.

Σκοπός της νοσηλευτικής έρευνας δεν είναι απλά η περιγραφή και επεξήγηση των υπό μελέτη φαινομένων και η αύξηση της επιστημονικής γνώσης, αλλά, η συνεχής βελτίωση της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας προς όφελος των αρρώστων αλλά και των ίδιων των νοσηλευτών. Ανατρέχοντας στο παρελθόν το ερώτημα που γεννιέται είναι: «Πότε ξεκίνησε η νοσηλευτική έρευνα;»

Όπως και η ίδια η νοσηλευτική έτσι και η νοσηλευτική έρευνα ξεκίνησε με τη **Florence Nightingale**. Η Nightingale, με τις μεταρρυθμίσεις της, πρώτα στον πόλεμο της Κριμαίας και στη συνέχεια στο Λονδίνο, επιδίωκε με εξαιρετικό ζήλο τη συστηματική συλλογή δεδομένων για

έρευνα δεν μεταφέρθηκε ως μέρος της κληρονομιάς της στα επόμενα χρόνια.

Έως τη δεκαετία του '60 η νοσηλευτική βασιζόταν στην εφαρμογή πολύ αυστηρών μέτρων τα οποία σήμερα γνωρίζουμε ότι πρέπει να αναθεωρηθούν σχεδόν εξ ολοκλήρου, με τους ασθενείς να είναι παθητικοί αποδέκτες της παρεχόμενης φροντίδας και όχι ενεργοί συμμετέτοχοι, και με την νοσηλευτική πράξη να βασίζεται στην ρουτίνα και όχι στη γνώση η οποία παράγεται από την έρευνα.

Στις αρχές του **1950** το πνεύμα αναζήτησης της Nightingale αναδύεται στις ΗΠΑ. Ο παραδοσιακός τρόπος άσκησης της νοσηλευτικής αμφισβητείται. Η νοσηλευτική έρευνα άρχισε να υποστηρίζεται οικονομικά. Αναπτύχθηκαν ερευνητικά κέντρα, αυξήθηκε ο αριθμός των

*Καθηγήτρια στο τμήμα Νοσηλευτικής Α΄ της ΣΕΥΠ

Florence Nightingale

νοσηλευτών με ανάλογη ακαδημαϊκή προετοιμασία για την πραγματοποίηση επιστημονικών ερευνών και διευρύνθηκαν τα μέσα έκθεσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων (σεμινάρια, συνέδρια, περιοδικά).

Σταθμό στροφής της Νοσηλευτικής προς την έρευνα αποτέλεσε η ίδρυση του περιοδικού **Nursing Research** το 1952, ένα περιοδικό αφιερωμένο ολοκληρωτικά στη δημοσίευση νοσηλευτικών ερευνητικών άρθρων και στην παρακίνηση των νοσηλευτών για έρευνα.

Περίπου το ίδιο διάστημα γίνονται τα πρώτα βήματα και στην Ευρώπη.

Το **1956** ιδρύθηκε το πρώτο Τμήμα Νοσηλευτικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, το οποίο παρείχε νοσηλευτικές σπουδές τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο και από το οποίο προήλθε η πρώτη γενιά ερευνητών-νοσηλευτών.

Η νοσηλευτική έρευνα άρχισε να αναδύεται στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, χαρακτη-

ριστικά, με τις πρωτοπόρες προσπάθειες μεμονωμένων νοσηλευτών, τις οποίες σύντομα ακολούθησε μια συλλογική προσπάθεια με την εμπλοκή, κυρίως, των Εθνικών Συνδέσμων Νοσηλευτών των διαφόρων χωρών.

Το **1980** η ερευνητική δραστηριότητα ανθεί και στην Ευρώπη, κυρίως, με την βελτίωση της νοσηλευτικής εκπαίδευσης. Η αύξηση των νοσηλευτών, η ευρεία χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων, η μεγαλύτερη άνεση στην εκτέλεση ερευνών και η συνεχώς αυξανόμενη αναγνώριση ότι η έρευνα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του νοσηλευτικού επαγγέλματος έδωσε σημαντική ώθηση στη νοσηλευτική έρευνα.

Ο αριθμός των ερευνητικών μελετών άρχισε να αυξάνει κατακόρυφα. Το επίκεντρο της έρευνας μετακινείται από τους νοσηλευτές και τις συνθήκες εργασίας τους, προς τους ασθενείς, την κατάσταση της υγείας τους και την ικανοποίησή τους από την παρεχόμενη νοσηλευτική φροντίδα. Το ενδιαφέρον εστιάζεται πλέον σε κλινικά προβλήματα.

Αναγνωρίζοντας τον αγώνα για την ανάπτυξη της νοσηλευτικής έρευνας, οι πρωτοπόροι της νοσηλευτικής έρευνας στην Ευρώπη, δημιουργούν το 1996 την **Επιτροπή Ειδικών για τη Νοσηλευτική Έρευνα**. Η αναφορά και οι συστάσεις αυτής της ομάδας επικυρώθηκαν από το Συμβούλιο των Υπουργών Υγείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρακινώντας κάθε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εδραιώσει μια εθνική Στρατηγική για την Νοσηλευτική Έρευνα λαμβάνοντας υπόψη πέντε βασικά ζητήματα:

- δομή και οργάνωση
- σύνδεση της έρευνας με την πρακτική
- εκπαίδευση και εξάσκηση πάνω στην έρευνα
- χρηματοδότηση, επένδυση
- διεθνής συνεργασία.

Βεβαίως, οι αποφάσεις δεν εκτελούνται από μόνες τους, όμως, η δημοσίευση και η πολιτική έγκριση της αναφοράς αυτής αποτέλεσε σταθμό

στην ιστορία της νοσηλευτικής έρευνας στην Ευρώπη.

Το 1996 ο Διεθνής Σύνδεσμος Νοσηλευτών γιόρτασε την διεθνή ημέρα των νοσηλευτών υπό τον τίτλο «Καλύτερη φροντίδα υγείας μέσω της νοσηλευτικής έρευνας», ενώ, το 1997 συγκάλεσε μια διεθνή Ομάδα Ειδικών για την εκτίμηση της νοσηλευτικής έρευνας παγκοσμίως και την δημιουργία συστάσεων για τη συνεχόμενη στρατηγική ανάπτυξή της.

Οι νοσηλευτές έχουν πολύ παλαιό και καλά τεκμηριωμένο κοινωνικό ρόλο στην παροχή φροντίδας υγείας. Όμως, ο ρόλος του νοσηλευτή ως επιστήμονα είναι λιγότερο αναγνωρισμένος. Η πίεση που ασκείται στη νοσηλευτική να επιβεβαιώσει το ρόλο της σαν επάγγελμα που βασίζεται στην έρευνα μεγαλώνει όλο και περισσότερο, και τόσο η νοσηλευτική όσο και οι νοσηλευτές ανταποκρίνονται με ζήλο σ' αυτή την πίεση.

Σήμερα υπάρχει ένα αξιολογικό σώμα έρευνας και συστηματικά αποκτημένης γνώσης για τη νοσηλευτική πράξη.

Επιστημονικά περιοδικά, εθνικά και διεθνή, συναντήσεις, συνέδρια, σεμινάρια, και το διαδίκτυο αποτελούν τις κύριες μεθόδους διάδοσης των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Η εφαρμογή της έρευνας

στη νοσηλευτική πράξη, πραγματική πρόκληση, θα ήταν πιο εύκολη εάν:

- η επιστημονική κοινότητα έβαζε κάποια τάξη στη συνεχώς αυξανόμενη νοσηλευτική ερευνητική βιβλιογραφία
- όλοι οι νοσηλευτές ήταν καλύτερα προετοιμασμένοι να βρίσκουν, να διαβάζουν, να κατανοούν και να χρησιμοποιούν τα πορίσματα των νοσηλευτικών ερευνών
- συγκροτούντο υπηρεσιακοί οργανισμοί που θα ενθάρρυναν, θα προωθούσαν και θα επιχορηγούσαν τέτοιες προσπάθειες.

Στην Ελλάδα, για την καλύτερη ανάπτυξη της νοσηλευτικής έρευνας απαιτούνται πέντε βασικές προϋποθέσεις:

- η σωστή προετοιμασία των νοσηλευτών σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο
- η δημιουργία Εθνικής βάσης δεδομένων για τη νοσηλευτική έρευνα
- η μεγαλύτερη έμφαση σε κλινικά ερευνητικά προγράμματα
- η μεγαλύτερη κυβερνητική επιχορήγηση και
- η προσπάθεια επίτευξης επιχορηγήσεων από διάφορα ιδρύματα.

Με τη σύντομη αναδρομή έγινε σαφές ότι οι νοσηλευτές δεν είναι απλά παραγωγικά χέρια, τα οποία παθητικά εκτελούν εντολές χωρίς άποψη, χωρίς γνώση, χωρίς ικανότητα παρατήρησης, αλλά, είναι επιστήμονες, είναι ερευνητές.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει αρκετά βήματα, αλλά, είναι ελάχιστα σε σχέση με αυτά που θα έπρεπε και οφείλουμε στους εαυτούς μας καθώς και στην γενιά των νοσηλευτών, η οποία πίστεψε στην νοσηλευτική και προσπάθησε να την τοποθετήσει σωστά, όπως οι καθηγήτριες κυρίες **Βασ. Λανάρα** και η αείμνηστη **Άννα Σαχίνη** η οποία πρώτη έγραψε και το βιβλίο Μεθοδολογία Έρευνας.

Μπορούμε και πρέπει να συνεχίσουμε τον δρόμο που χάραξαν. Η νοσηλευτική πρέπει να αναπτυχθεί, μόνο που χρειαζόμαστε ενθουσιώδεις ερευνητές, σοφούς και συνετούς δασκάλους, ριψοκίνδυνους καμιά φορά και αποφασισμένους ηγέτες.

«Αυτός που έμαθε να φοβάται τον κίνδυνο δεν θα φθάσει ποτέ στο στόχο».

Έτσι μπορούμε να πάμε μπροστά, έτσι μπορούμε να αναβαθμίσουμε την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας την οποία οφείλουμε και δικαίως ο κάθε Έλληνας πολίτης. ☑

Από την εισήγηση στο συνέδριο της ελληνικής εταιρείας αθηρομάτωσης - Αθήνα, 30-11-2007

